

Ante Čović*

Otkriće i otkrivanje Fritza Jahra

Otkriće Fritza Jahra, njegova imena i djela, zbilo se neutvrđenog datuma početkom devedesetih godina prošlog stoljeća kada se Rolf Löther susreo s već rasprostranjenim neologizmom “bioetika”, što on nije, poput drugih, doživio kao jezičnu inovaciju nego kao leksički *déjà vu*. Uslijedilo je prelistavanje starih godišta časopisa *Kosmos* i otkriće da je Fritz Jahr u naslovu uvodnika u prvi svezak časopisa *Kosmos* za 1927. godinu upotrijebio termin bioetika da bi u tekstu uvodnika u obliku bioetičkog imperativa precizno izrazio i njegov pojmovni sadržaj.

Premda se otkriće zbilo kao jednokratani događaj, širenje vijesti o otkriću preraslo je u dugotrajan i veoma intrigantan proces koji je poprimio obilježja “detektivske priče”¹. No, usporedo sa širenjem vijesti o otkriću i njenom utjecanju na bioetičku raspravu, u dubinskom sloju te rasprave odvijao se i proces otkrivanja Fritza Jahra. Pod “otkrivanjem” ovdje mislimo na razvijanje teorijskih i praktičnih implikacija misaone pozicije Fritza Jahra, sržno predstavljene u formulaciji bioetičkog imperativa.

Možemo pretpostaviti da je otkrivanje aspekata relevantnosti bioetičkog imperativa za orijentiranje i opstanak čovjeka i života u uvjetima neposustajanja znanstveno-tehnološke civilizacije tek u začetku. Razvijati implikacije određene idejne pozicije ne znači u njoj tražiti gotove misli i recepte nego koristiti njene poticaje u stvaranju novih ideja i iznalaženju inovativnih rješenja u novim okolnostima.

Premda je proces otkrivanja djela Fritza Jahra, u navedenom smislu riječi, trajao upola kraće od procesa širenja vijesti o otkriću, neosporno se već sada mogu utvrditi važni doprinosi koji su iz njega proizašli: rehabilitiranje izvorne vizije i uloge bioetike, povijesno utemeljenje koncepta integrativne bioetike, legitimiranje programske

* Adresa za korespondenciju: Ante Čović, Odsjek za filozofiju / Centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb. E-pošta: ante.covic1@zg.t-com.hr.

1 I.Rinčić/A. Muzur, *Fritz Jahr i rađanje europske bioetike*, Pergamena, Zagreb 2012., str. 127-141.

zamisli o stvaranja europske bioetike itd. Možemo ih sažeti u objedinjujući doprinos stvaranju nove etičke kulture.

Nova etička kultura nastala je iz nemoći tradicionalne etike koja nije bila kategorijalno osposobljena niti je imala idejne snage za suočavanje s izazovima znanstveno-tehnološke civilizacije. Uspostavljena je na dijagnostičkim nalazima Hansa Jonasa u nizu etičkih projekta i pokušaja stvaranja nove etike ili etike budućnosti, među kojima je bez daljnega najvažniji projekt – bioetika. Bioetika je već po nazivu trebala riješiti problem antropocentrizma, kao jednog od bitnih ograničenja stare etike, širenjem fokusa etičke odgovornosti prema životu u cjelini i uvjetima njegova održanja. Bioetika je u izvornoj viziji “oca bioetike” Van Rensselaer Pottera doista tako i počela, ali njen kasniji masivni razvoj ne samo da je iznevjerio izvornu viziju utemeljitelja nego je i dodatno suzio antropocentrički fokus na biomedicinsku i kliničko-medicinsku problematiku. U tim okolnostima otkrivanje Fritza Jahra i bioetičkog imperativa nastupa kao spasonosna korekcija medikalističkog zastranjenja u bioetici i važan doprinos u rehabilitaciji bioetike kao stožernog projekta nove etičke kulture.